

SPASITELJI SVIJETA

Tragedija iz asirskobabilonskih vremena u četiri čina.

Napisao:

dr. Kosta Premužić.

NAPOMENA.

Nije običaj, a i nezgodno je u drami navoditi vrela. Ipak smatram svojom dužnošću istaknuti, da su tragediji »Spasitelji Svijeta« dale podlogu neke povjesničke činjenice iz nama poznatih asirskobabilonskih, odnosno sumerskih spomenika i drugih znanstvenih vrela. Za to su upleteni neki preko pet tisuća godina stari plodovi ljudskoga duha: Himna bogu sunca, pismo kralja, neke poredbe i razni mikrokozmički i makrokozmički nazori. Tužaljka kralja Šarukina II. (723.—703. pr. K.) sastavljena je po uzoru glasovitog psalma patnika — pravednika.

L I C A.

Šarukin, kralj asirsko-babilonski.
Senaherib, njegov sin, nasljednik prijestolja.
Bizizana, njegova žena.
Iltanija, asirska građanka, udovica.
Nabu-Malik, svećenik državnog boga Asura.
Sukalu, vrhovni upravnik u Asiriji.
Turtanu, najviši časnik u Asiriji.
Nagir-ekali, vrhovni upravitelj dvora.
Ilušu-Ibin, trgovac robljem.
Iti-Usati, asirski građanin.
Babilonac Nakaru.
Abamati, dvorski pisar.
Ilu-Abi, rob.
Arapkinja, ropkinja.
Asirac I. II. III. i IV.
Asirka I. II.
Asirski građani, građanke, vojnici, lepezari, robovi, bubnjar, trubljači.

Radnja se odigrava u Ninivama 705. godine p. K.

»Život« 1930. (XI) Br. 1.

ČIN PRVI.

Dvorana za primanje u kraljevskoj palači. U sredini pročelnog zida prijestolje, okićeno ratnim trofejima i lubanjama pobijedenih kraljeva. Po zidovima asirski napisi i likovi asirskih zmajeva na bojadisanim i pečenim opekama. Svijetlo dolazi sa stropa, prozora nema. U desnom kutu ulaz u svetište boga Asura. Pred ulazom dva krilata bika s ljudskim, asirskim glavama u visokim turbanima. Na lijevo ulaz za sve, osim za kralja i njegovu pratnju. Kralj ulazi na vrata u pročelnom zidu nedaleko prijestolja. Uz kralja idu uvijek dva crnca s lepezama od nojevog perja na dugačkom dršku. Pred kraljem idu kao tjelesna straža tri naoružana vojnika. Iza kralja stupaju četiri vojnika sa sulicama i mačevima. Kad kralj dolazi do cilja, uklone se prva tri vojnika u stranu, a kralj ide dva tri koraka naprijed u pratnji lepezara. Preostala četiri vojnika stoje također sa strane. Pred kraljem padaju svi nice i ne podižu se, dok ne dignu desnu ruku. Ostali se pozdravljaju međusobno dizanjem ruke. Žene imaju vrlo laganu koprenu preko lica. Iza Senaheriba i Bizizane ide uvijek jedan rob kao pratilac.

Prizor prvi.

Bizizana, zatim nagir-ekali.

Bizizana: Ovdje ću ga čekati. (Nagir-ekali ulazi na kraljeva vrata).

Nagir-ekali: Neka te štiti božica Ištara, Bizizano.

Bizizana: Neka te bog Ea nadari svakim znanjem, nagir-ekali. Poručio si, da imaš za mene jednu novost.

Nagir-ekali: Kralj je naredio svojem sinu, a tvojem mužu, da uzme drugu ženu, jer si ti nerotkinja. Kraljeva loza ne smije ostati bez potomaka.

Bizizana: (Prebaci koprenu natrag). To je spletko velikog svećenika. Hoće da uda svoju kćer za Senaheriba, mojega muža.

Nagir-ekali: Kralj je rekao: žena treba da nosi sreću obitelji, narodu, državi i kralju. Nerotkinja ne može ništa, ona samo troši. Tko može biti zadovoljan s nerotkinjom?

Bizizana: Moj muž je zadovoljan. On ne želi djece. Kasnije će biti svi sa mnom zadovoljni, kad budem asirska kraljica.

Nagir-ekali: Ni s kraljicom Semiramidom nisu bili svi zadovoljni.

Bizizana: Ja se spremam, da budem velika kraljica. Već odavna motrim, kako kralj sve više pada pod vlast naših velikih svećenika, gledam, kako Marduk-Zakiršum pripravlja bunu u Babilonu. Borsipi, Uru i Eridu, kako stari kaldejski knez Merodah-Balaban iz Bit-Jakina oruža aramejska plemena u arapskoj pustinji.

Nagir-ekali: Istina je, da vrije i u gorju Zagros među Kaškima i Jasubigalejcima, da židovski kralj Hiskija očijuka s Egiptom, da smo dobili sumljive vijesti iz Sidona, Askalona i Ekrona, ali ne razumijem, zašto sve ovo spominješ baš ti. Nisi ni vojnik ni državnik.

Bizizana: U meni je ženski duh, a žena može biti sve: i kraljica i ropkinja i osvjetnik i spasitelj i vjera i nevjera i ljubav i mržnja i vojskovođa i državnik. Žena ne nasljeđuje zvanje očevo. Ja nisam kratkovidna, a mogu ti reći, da nisam ni — nerotkinja. To još ne smije nitko znati, a najmamanje moj muž Senaherib, koji ne voli djece. Hoćeš li šutjeti?

Nagir-ekali: Tako mi svih bogova i božica nijesam ništa čuo. (Pokazuje na lubanje oko prijestolja): Neka me duhovi ovih pokojnika svaku noć dave, ako ne budem šutio.

Bizizana: Ja ne ću dopustiti, da Senaherib uzme drugu ženu. Znam, da voli mene nego svoga oca.

Nagir-ekali: Zar misliš izazvati krv, ratove?

Bizizana: Dok bude državnih granica, bit će i ratova, dok bude naroda, bit će i buna. Rat ne pita, smije li doći. On dolazi kao smrt. O tom bi znale najbolje pripovijedati lubanje onih kraljeva. Čija je ona lubanja na vršku prijestolja?

Nagir-ekali: Kralja Urze iz zemlje Urartu. Ubio se, kad je čuo, da je kralj Šarukin zarobio njegovu ženu i djecu.

Bizizana: Čula sam za njega. U toj lubanji su kolale mnoge plemenite misli.

Nagir-ekali: Sada je prazna. Prije je kralj Šarukin rado pio iz nje vino.

Bizizana: ... i mnogo puta ljubio Urzinu udovicu.

Nagir-ekali: To je bilo nekada. Sad je kralj vrlo osamljen.

Bizizana: Misli li još uvijek, da je pobijedio cijeli svijet?

Nagir-ekali: Osvojio ga jest, ali ga nije pobijedio. Ipak je on danas gospodar svijeta.

Bizizana: Narodima ne gospodari mač, nego srce i razum. Ljudi traže zadovoljstvo. Danas već i djeca vide, da mač kralja Šarukina nije donio svijetu zadovoljstva.

Nagir-ekali: I kralj to uviđa. Za to je proglasio po cijelom kraljevstvu, da mu se danas prijave svi, koji misle, da znaju, kako bi ljudi mogli postati zadovoljni.

Bizizana: Meni se čini, da mu se sada neprestano samo strah pred smrću vrze po glavi. Ostario je.

Nagir-ekali: Istina je, nije mu uspjelo ni sebe, a kamo li sve narode spasiti od neizvjesnosti u životu i poslije smrti. Nikako se nije mogao snaći u tom pitanju.

Bizizana: Ne čudim se, jer i laž i istina obećavaju čovjeku spasenje. Hoće li pred kraljem govoriti o zadovoljstvu i koja žena?

Nagir-ekali: Prijavila se građanka Iltanija.

Bizizana: Onda ću i ja govoriti. Neka svi vide, da i u glavi nerotkinje mogu biti pametne misli.

Nagir-ekali: Ne spominji, što sam ti rekao.

Bizizana: Ne brini se! Idem obući svečano odijelo, neka se vidi razlika između obične građanke i nasljednice asirskog prijestolja. (odlazi)

Nagir-ekali: ... i moje buduće kraljice i gospodarice.

Drugi prizor.

Nagir-ekali, zatim Senaherib.

Nagir-ekali: (za sebe) Veliki svećenik bi me odmah otjerao s dvora, kad bi udao svoju kćer za Senaheriba. Zato ću pomagati Bizizanu. Ima ljudi, koji bi rado i iz moje lubanje pili vino.

Senaherib: (dolazi ponosno) Neka tvoju odanost i vjernost nagradi Samaš, bog sunca. Šta razmišljaš?

Nagir-ekali: (puzavo) Duh mi je pun misli i straha. Vidim, kako se na svijetu sve okreće, i bojim se nesreće. Naši svećenici nešto šuruju, a svećenstvo je cijeloga svijeta međusobno povezano. Uvijek nešto smišljaju, pripravljaju i dogovaraju se. Svi se takme u ime svoga boga za vlast radi osobne koristi. Zato se može danas sve dogoditi. I narod se je pokvario. Ljudi vide danas u tuđim pravima i zaslugama nepravdu, u tuđoj časti sumljivu prošlost, u tuđem imetku vrelo svoje zavisti i lakomosti, u tuđim ženama i djeci ružice, kojima svatko smije odrezati cvijet.

Senaherib: Istinu govoriš. Izigravaju kralja, državu, sud, oca, muža, ...

Nagir-ekali: ... bogove, vjeru i ne misle na drugi život.

Senaherib: To se događa, jer je malaksao moj otac i naš kralj. Čim u državi nema dosta strogosti, javljaju se u glavama neka-kova prava. To su demoni, koji se spuštaju sa svih strana na duše ljudi. (Živahno) Smrtni duh Utuku prolazi gradovima, kućama i hramovima, mjesto da se skita po neprolaznim šumama, gorama, pustinjama, jezerima i morima. Ekini (pokazuje na lubanje) duhovi nesretnih i zlih pokojnika proganjaju u snu i na javi svoje znanice, mjesto da traže svoj mir. Ali se dovlače iz ruševina na ljude, koji spavaju. Rabisu, Labartu i Ahazu znaju udariti i na samoga kralja (pokazuje na prijestolje) i popeti se na njegovo mjesto.

Nagir-ekali: Imaš pravo. Samo kralj je ravan bogu. Zato se demoni boje kralja, kad je strogi,

Senaherib: Čim kralj pokaže svoju moć, postaju ljudi dobri. Moj otac je svaki dan slabiji, a ljudi gori. Neko bi morao čovječanstvo povesti k boljoj sreći.

Nagir-ekali: To možeš biti samo ti.

Senaherib: Sam ne mogu.

Nagir-ekali: Sa Bizizanom.

Senaherib: Hoćeš li mi i ti pomoći?

Nagir-ekali: Možeš li o tom sumnjati?

Senaherib: I nas troje je premalo.

Nagir-ekali: Treba predobiti bogataše, svećenstvo i državnike. Obećaj i Nabu-Maliku, da će postati veliki svećenik, Nakaru, da će biti činovnik, Ilušu-Ibinu, da će biti vrhovni upravnik, sukalu i da će moći slobodno i dalje trgovati s robovima. On može provesti što god hoće, jer se zna, da njegovo bogatstvo leži u svakom gradu. Dobar je sa svećenicima i pozna sve njihove tajne. Najveća mu je pogriješka, što je skup.

Senaherib: Kad se radi o sreći naroda, nije ništa skupo. I životi tisuća vojnika vrijede u tom slučaju manje nego jedna bojna kola ili ovaj krilati bik.

Nagir-ekali: Na narod ne smijemo ipak zaboraviti. Treba mu utviti u glavu, da mu prijete velike nesreće, i da ga možemo samo mi spasti.

Senaherib: Tako je.

Nagir-ekali: Nabu-Malik je u svetištu, ako želiš, ja ću ga pozvati.

Senaherib: Zovi ga.

Nagir-ekali: Odmah (ide do svetišta, odgrne zastor, mahne rukom i čeka)

Senaherib: (razmišlja) Baš sam radoznao, šta će mudraci kralju svjetovati, i što će zatim kralj učiniti. Moj otac postaje sličan djetetu, koje plače, jer je nezadovoljno. Dosta je uživao u prolijevanju krvi, presvlačio zidine osvojenih gradova kožom pobijedenih neprijatelja, oko svoga čadora nabijao zaslužnjene kraljeve i knezove. Hiljadu je žena bilo žrtvom njegove pohote, najbiračija su jela podraživala njegovo nepce, a najbolja pila njegovo grlo, pa ipak je nezadovoljan. Čini mi se, da se boji osvete neprijatelja, koje je poslao bogu Nergalu u podzemni svijet. Tamo su se svi skupili, a on vidi, da će doskora k njima bez vojske — sam. Očito više ne vjeruje, da u asirskom kralju ima božanstva. Hahaha! U maču ga ima više. Imam li pravo vi mudre glave nekadašnjih kraljeva? (Pita lubanje)

Nabu-Malik: (dolazi iz svetišta s gorućom uljanicom u ruci)

Prizor treći

Senaherib, nagir-ekali, Nabu-Malik.

Nagir-ekali: Naš kraljević želi s tobom govoriti.

Nabu-Malik: Neka ti, kraljeviću, ovaj dio vječne vatre donese sreću. Pokoravam se tvojoj zapovijedi.

Senaherib: Neka su ti skloni bogovi. Reci nam razloge, koji su naveli kralja, da traži od bogova pametnije ljude. Suđeno je, da čovjek bude nezadovoljan, a on traži mudrace, koji će mu kazati, kako bi se ta odredba bogova mogla izigrati.

Nabu-Malik: Kralj mi je već odavna rekao, da asirska država ne daje potpuno zadovoljstvo ni njemu ni građanima. On misli, da zadovoljstvo mora biti vječna vatra, koja uvijek grije ljude. Čudan je postao. Uvijek misli na dva života i na dva svijeta, koja su određena za ljude.

Nagir-ekali: Kralj je došao do uvjerenja, da ne može postojati sklad između jednog i drugog ljudskog života i jednog i drugog svijeta, dok bude vladao mač. Zato, veli kralj Šarukin, mora zemaljska država biti uređena kao i nebeska. Međutim još nije bilo takove države, i u tom on vidi razlog nezadovoljstvu. Sad promišlja, kako će preurediti asirsku državu u tom pravcu.

Senaherib: Je li još što god govorio?

Nabu-Malik: Jest, ali ga ja nisam razumio. Čini mi se, da je htio reći, kako bi ljudi postali zadovoljni, kad bi bogovi ukinuli smrt.

Senaherib: Vjerujem. U tom slučaju bi on ostao vječno mladi kralj i onda bi možda bio zadovoljan. Reci mi, da li su sukalu i turtanu kralju posve iskreni?

Nabu-Malik: Ne znam, ali sam opazio, da kralj ima u njih potpuno povjerenje.

Senaherib: Jesi li ti opazio, da kod nas nije sve u redu?

Nabu-Malik: Kako ne bih! Imam dva zdrava oka i bistru pamet, vidim sveder dobro.

Senaherib: Bi li trebalo što god promijeniti? (Nagir-ekali klima glavom)

Nabu-Malik: Svakako. Najprije bi trebalo promijeniti velikog svećenika božice Ištare, jer kralj, sukalu i turtanu rade sve po nebeskim znakovima, koje im saopći i tumači veliki svećenik.

Nagir-ekali: Bi li nam ti htio pomoći, da provedemo potrebite promjene?

Nabu-Malik: Kako ne bih? Ja mogu sve nebeske znakove protumačiti, kako odgovaraju našim potrebama.

Senaherib: Mi želimo ukloniti opasne i nepotrebne bune te druge neprilike, koje nam se spremaju.

Nabu-Malik: Samo zapovijedaj, kraljev sine, sve će biti izvršeno.

Senaherib: Obećajem ti, da ćeš postati veliki svećenik, ako uspijemo.

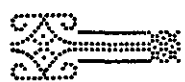
Nagir-ekali: Ako ne budeš šutio, sigurna ti je smrt. Dobro bi bilo, da se razidemo, jer sukalu i turtanu običavaju doći u ovo vrijeme, da prikažu zajedničke žrtve. Oni su vrlo sumljivi ljudi. Možda će danas žrtvovati kasnije radi velikog primanja kod kralja, ali sigurno je sigurno.

Senaherib: Idem ocu zaželjeti dobro jutro. Prati me, Nagir-ekali!

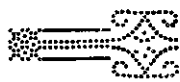
Nabu-Malik: Ja idem u svetište. (Pozdrav)

Nagir-ekali: Odmah ću doći. (Kad se spusti zavjesa iza Senaheriba i iza Nabu-Malika) Jedan hoće da postane kralj, a drugi veliki svećenik.

A ja? (Odlazi za Senaheribom)

KATOLIČKE SMJERNICE

Crkva o školi. A) Pijo IX. u okružnici svojoj »Quanta cura« od 8. prosinca 1864. piše ovako: »Tim bezbožnim mišljenjem i nastojanjem idu ti ljudi puni himbe (fallacissimi) za tim, da sasvijem uklone spasonosnu nauku katoličke Crkve i njezin utjecaj na pouku i odgoju mladeži, pa da se nježna i prihvatljiva (flexibiles) srca mladosti kukavno otruju i iskvare svim sudbonosnim bludnjama i opačinama. Jer svi, koji pokušase smesti bilo Crkvu bilo državu (rem tum sacram tum publicam) te pore-